

Jméno a příjmení	den	body

ČESKÝ JAZYK – DATABÁZE VIDEÍ

DĚLENÍ SLOV

- morfematically rozbor → rozbor slova na jeho části:

PŘEDPONA – KOŘEN – PŘÍPONA – KONCOVKA

- **kořen** (jediná „povinná výbava“ slova, největší měrou určuje věcný význam slova)
- **příbuzná slova** = sdílí kořen (a tím pádem mezi sebou mají i významovou souvislost)
- pokud váháme při určování kořene, můžeme si pomoci právě příbuznými slovy
- o kořeni říkáme, že je stabilní, drobné změny (tzv. hláskové alternace) jsou ale v pořádku (např. *dům – domu; spisovatel – psát*)
- **předpona** (zleva od kořene)
- ne všechna slova musí mít předponu, naopak některá jich mohou mít i víc (*nepřečtený*)
- **příponová část** (zprava od kořene) = přípona (případně přípony) + koncovka
- **přípona** (zprava od kořene, mezi kořenem a koncovkou) – ne všechna slova ji musí mít, některá slova jich mohou mít i víc (*zahradník*)
- **koncovka** (zprava od kořene) – vyskytuje se pouze u ohebných slovních druhů (je to ta část, která se mění/objevuje/mizí ve chvíli, kdy slovo skloňujeme nebo časujeme)
- podle koncovek přisuzujeme slova k určitým vzorům (např. u slova *roztrhaný* bude koncovka *-ý*, podle té rozhodneme, že se jedná o tvrdé přídavné jméno skloňované podle vzoru *mladý*)
- nelekáme se, že některé tvary slov neobsahují koncovku (např. *pes – psůvi*)

příklady:

beránek

- kořenem je část *berán-* (můžeme si pomoci např. příbuzným slovem *beran* nebo *beraní*)
- předponu slovo nemá
- příponou je část *-ek* (je to přípona, s jejíž pomocí jsme ze slova *beran* vytvořili zdvojnásobnou *beránek*)
- koncovku tento tvar nemá (ta by se objevila např. ve tvarech *beránkem, beránkovi*)

dnešní

- kořenem je část *dneš-* (můžeme si pomoci např. příbuzným slovem *dnes*)
- předponu slovo nemá
- příponou je část *-n-* (je to přípona, s jejíž pomocí jsme ze slova *dnes* vytvořili přídavné jméno *dnešní*)
- koncovkou je část *-í* (ta se mění při ohýbání/skloňování slova, podle ní rozhodneme, že se jedná o měkké přídavné jméno skloňované podle vzoru *jarní*)

otestovat

- kořenem je část *-test-* (můžeme si pomoci např. příbuznými slovy *test, testovat* nebo *testový*)
- předponou je část *o-*
- příponou je část *-ova-*
- koncovkou je část *-t* (pamatujeme si, že infinitivy jsou zakončeny na tzv. infinitivní koncovku *-t*, případně *-ti*, pokud se jedná o zastaralejší výrazy, např. *kupovati, malovati*)

Pozor musíme dávat na **složená slova**. Ta mají vždy více než jeden kořen, pořadí částí ↑ u nich tedy nemusí nutně platit.

okamžik

- kořeny jsou části: *ok-* a *-mžik-*
- slovo nemá předponu ani příponu
- u části spojující kořeny zkusíme, zda můžeme kořeny prohodit (*mžik oka*) – v tomto případě to lze, jedná se tedy o koncovku (patřící ke kořeni *ok-*)
- závěrečnou koncovku (vpravo od druhého kořene) slovo nemá (objevila by se až v jiném tvaru, např. *okamžikem*)

větrolam

- kořeny jsou části: *větr-* a *lam*
- předponu ani příponu slovo nemá
- část *-o-* určíme jako tzv. konektém, nemůžeme říct *lam větro* (muselo by být *lam větru* a celé složené slovo by pak bylo *větrulam*, *-o-* tedy není koncovka)
- závěrečnou koncovku (vpravo od druhého kořene) slovo nemá (objevila by se až v jiném tvaru, např. *větrolamu*)